

ANKARA FRİG NEKROPOLÜNE AİT BİR BULUNTU

NEZİH FIRATLI

İstanbul Arkeoloji Müzeleri deposunda, oksitleşmiş bronz parçaları ile birbirine yapışmış halde, toprak ve keramik kırıklarından ibaret bir kütle muhafaza edilmekte idi. Bu kütledeki bronzlar üzerinde Frig eserlerinde rastlanan tezyinata benzer tezyinat görülmekte olduğundan (Res. 1, 2), eseri tetkik edebilmek için laboratuvarında temizlettik¹. Bu ameliye sonunda kütlenin esasını teşkil eden, birbirine yapışmış hencesi tezyinatlı iki parçadan meydana gelen bronz safiha ile ona yapışmış halde demir ve keramik parçaları, birkaç bronz ok ucu birbirinden mümkün merteye ayrıldı (Res. 3). Ameliye sonunda ayrılan keramik koyu gri karın ve ağız kenarı parçalarından ibarettir. Anıt-Kabir tümülüslerinde bulunan kürevi gövdeli, kısa boyunlu, ağız kenarı dışa dönük urnaların benzeri bir urnaya ait olmaları gerekir². Diğer eşya ise kabzası delikli iki ok ucu, koşum takımına ait olması muhtemel, birbirinin aynı ve üçer halka ihtiva eden iki bronz parça olup, bunların ortalarında içinde demir bakıyesi olan delikleri vardır. Bir at kantarmasına ait olması lâzım gelen bu iki parçanın birer uçlarının topuz şeklinde, diğer uçlarının ise bir halka ile nihayet bulduğu anlaşılıyor (Res. 3). Bundan başka mikâp şeklinde içi boş demir eşya parçası zikredilebilir, bir de bir kemerin veya bu neviden başka bir eşyanın uç kısmı olduğu anlaşılan bir bronz safiha parçası mevcuttur. Ayrıca şekilsiz birçok bronz ve demir parçası külçeden ayrılmışsa da bunlar hakkında bir şey söylenemez.

Kütlenin en mühim parçası, zikredilen tezyinatlı bronz safihadır. Bu safihanın enini ve uzunluğunu kat'i olarak tesbit mümkün

¹ Bu temizleme için bk. *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı*, No: 7, 1956, s. 44, Res. 34-36.

² T. Özgüç, Arkeoloji Araştırmaları, *Bellekten*, 41, 1946, s. 573, No: 6, Res. 22; T. Özgüç - M. Akok, Anıtkabir alanında yapılan tümülüs kazıları, *Bellekten*, 41, s. 22-26, Res. 37.

değildir. Ancak eninde tezyinatı teşkil eden motiflerden en az üç sıra bulunduğu söylenebilir ki buna göre bu safihanın eni 0,17 m. den az olmamalıdır (Res. 5). Bir kenarında safihayı bir kumaş veya deri üzerine raptetmeğe mahsus bir sıra küçük delik vardır. Temizlenmeden evvel levha üzerinde tekstil bakıyesi görülmekteydi (Res. 4).

Bu safiha ilk bakışta Ankara Anıt-Kabir tümülüslerinde bulunan tokayı ve kemeri hatırlatmıştı³. Anıt-Kabir kemerinin kenarlarında da delikler vardır ve bulunduğu üzerinde tekstil bakıyesinin mevcudiyeti tesbit edilmişti⁴. Buna göre her iki eserin aynı maksatla kullanılan kemer olduğu söylenebilirse de bu husus elimizdeki eserin fazla enli olması dolayısıyla şüphelidir. Bir at kantarması ile karışık halde bulunması bunun at veya araba tezyinatı olması ihtimalini hâtıra getirebilir. Son defa Gordion'da açılan büyük tümülüste hakikî kullanma yeri malûm olmayan bu safiha gibi noktalı tezyinatı havi eserler bulunmuştur⁵. Ayrıca bu tezyinata benzer tezyinat ihtiva eden kemerler de ele geçmiştir⁶. Bu tezyinata çok yakın tezyinatı havi eserlere, kemerler, giyecek eşyası ve araba tezyinatına Assur kabartmalarında sık sık rastlanır⁷. Anadolu'da da aynı devre ait kabartmalardan İvriz kaya kabartmasındaki, Üçüncü Tıglatplezer'in tabîi Tyana kıralı Varpalavas'ın elbisesinde böyle kalın bir bant görülüyor⁸. Aynı kıralın İstanbul Müzesindeki, Bor'da bulunan kabartmasında da elbise bu bronzda görülene benzer dekorasyonu havidir⁹. Doğrudan doğruya Friglere atfedilen Konya müzesindeki muharip kabartmasında buna benzer tezyinatı havi bir kemer mevcuttur. Fakat buradaki kemer çok dar olup elimizdeki bronz safihanın ancak üçte biri genişliğindedir¹⁰. Netice olarak bu bronz

³ *Belleten*, 41, Res. 23-25.

⁴ *Belleten*, 41, Res. 26.

⁵ *Archaeology*, X, No: 3, 1937, solda alttaki resim ve Rodney S. Young, The Gordion Campaign of 1957: Preliminary Report, *AJA*, 62, 1958, s. 152, Pl. 24, Fig. 14, Pl. 26, Fig. 19.

⁶ *AJA*, 61, 1957, s. 319, Res. 87-96.

⁷ Meselâ British Museum ve Louvre'daki Korsabad ve Ninive relieflerinde bk. Frankfort, *The Art and Architecture of Ancient Orient*, Pl. 82-110.

⁸ E. Akurgal, *Phrygische Kunst*, Ankara 1955, s. 45 Taf. c; Bossert, *Altanatolien*, No: 796.

⁹ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eski Şark Eserleri bölümü No: 7695.

¹⁰ Bossert, *Altanatolien*, No: 1122 buradaki resimde bu kemer pek belli değilse de orijinalde daha vazıhtır.

safihanın yukarıda zikredilen Gordion büyük tümülüsündeki mezar odasının batı duvarına asılı olup yere düşmüş olarak bulunan ve 725—700 tarihlerine konulan deri ve bronz eserler mahiyetinde olması daha çok muhtemel görülüyor.

Tasvirini yaptığımız bu eser üzerine bırakılan notta öğrendiğimize göre Ankara Gazi Orman çiftliğinden 1938 yılında müze-mize gönderilmiştir¹¹. Ankara'nın güney-batısında istasyon ile Anıt-Kabir, Bahçelievler ve Orman çiftliği arasına yayılmış olan Frig çağı nekropolü geçen asrın sonundan beri araştırmalara sahne olmuş ise de¹², 1938 de burada bir araştırma olmadığına göre eserin Orman çiftliğinin genişletilmesi sırasında farkedilmeden açılan küçük bir tümülüsten geldiğini kabul etmemiz gerekir. Nitekim aynı sahadan daha önce de böyle tesadüfî kazılar sonunda ele geçen bazı Frig eserleri Ankara Müzesinde muhafaza edilmektedir¹³. Anlaşıldığına göre küçük olduğu halde böyle önemli bir eser ihtiva eden bu tümülüsün Gordion'da son açılan büyük tümülüs ile aynı çağa, yani zengin ölü eşyası ihtiva eden diğer Ankara tümülüsleri gibi¹⁴. Friglerin parlak devrine ait olduğunu ileri sürmemiz yanlış olmasa gerektir.

¹¹ Eserin muhafaza edildiği kutu içinde bulunan notta "Ankara Gazi çiftliğinde bulunmuş olup Bayan Afet Tarafından berayı tetkik getirilmiş olan külçe 15 Birinciteşrin 1938" ibaresi okunmakta idi.

¹² İlk defa E. Chantre Ankara tümülüslerinden birini kazmıştır, (*Mission en Cappadoce, 1893—1894*, Paris 1898, s. s. 68, Res. 48). Daha sonra Macridi, H. Koşay ve nihayet T. Özgüç ve M. Akok bu tümülüslerde tetkikat ve hafriyat yapmışlardır. T. Özgüç ve M. Akok'un yukarıda zikredilen raporlarında E. Chantre'inki hariç diğer araştırmalar hakkında malûmat vardır.

¹³ T. Özgüç, *Bellekten* 40, 1946, s. 573 v.d.

¹⁴ *Bellekten*, 41, s. 54.

FINDS FROM THE PHRYGIAN NECROPOLIS OF ANKARA

NEZİH FIRATLI

An oxidised chunk of bronzes and broken bits of earthenware and ceramics was kept in the storehouse of the Istanbul Archaeological Museum. Since decorations resembling that of the Phrygians were seen on some of these (Ills. 1, 2) we had the chunk cleaned in our laboratory to be able to study it¹. As a result after this operation two bronze plaques with geometric designs and pieces of iron and ceramics, and a few arrow heads got separated from each other (Ills. 3). The ceramic was the dark gray body and rim of a pot. This resembled the urns found at the tumuli of the Anıt-Kabir, and these urns are of spherical bodies, the edge of the rim spreading out and of short neck². The other objects were two arrow heads, and two bronze pieces of three rings and having holes showing remains of iron; this piece is very likely part of a harness. These two pieces which look like the curb bit of a horse have a ball at each end, and the other ends have rings (Ills. 3). Besides this there is an iron piece in the shape of a cube, and a bronze plaque piece which looks like the end piece of a belt or such like object. Besides these there are quite a number of bronze and iron pieces about which nothing definite can be said.

The most important piece of the chunk is the ornamental bronze plaque mentioned before. It is impossible to ascertain the breadth and length of this plaque for sure. Only in its breadth there were three rows of the motives which formed the ornamentation and because of this the breadth is surely not less than 17 cms. (Ills. 5). At one edge there is quite a number of small holes to fix the plaque

¹ For this cleaning Cf. *Annual of the Archaeological Museums of Istanbul*, No. 7, 1956, p. 44, pls. 34-36.

² T. Özgüç, *Archaeologische funde aus Anatolien*, *Bulleten*, X, 40, 1946, p. 615, No. 6, Pl. 22; T. Özgüç-M. Akok, *Die Ausgrabungen an zwei Tumuli auf dem Mausoleumhügel bei Ankara*, *Bulleten* XI, 41, Pl. 22-56, Pl. 37.

to a cloth or leather. Before cleaning it was possible to see pieces of textile remains on the plaque (Ills. 4).

This plaque at the first glance reminded one of the buckle and belt found in the tumulus of the Anıt-Kabir³. There are holes at the edges of the belt of Anıt-Kabir and remains of textiles were seen on it when it was found⁴. According to this, though one could say that both these objects were used for the same purpose of a belt, it is doubtful whether this is true of the plaque we have because it is so very broad. Its being mixed with a curb bit though gives one the idea that it was a part of ornaments or decorations for a horse or a carriage. This kind objects with dotted ornamentations were found in the recent Gordion excavations and the objects of use of these, too, were not definitely ascertained⁵. Besides this other belts were found resembling this ornamentation⁶. Ornamentations very similar to this are often met in the Assyrian reliefs where belts, clothing and carriage decorations are seen⁷. A very broad band is seen on the clothes of Warpalavas king of Tyana, vassál of the Tiglatp-lezer III, seen on the Ivriz rock relief of the same period in Anatolia⁸. Again the same decorative design is seen of the same King on a relief found in Bor which is now in the Istanbul Archeological Museum⁹. Again a belt resembling this can also be seen on the Phrygian relief in the Konya Museum. But the belt here is very narrow and is only one third the breadth of the plaque we have on hand¹⁰. As a result it seems more probable that this plaque is the same type as the leather and bronze objects found in the grave room of the great tumulus of Gordion, having fallen from the West

³ *Bellesten*, 41, Pl. 23-25.

⁴ *Bellesten*, 41, Pl. 26.

⁵ *Archaeology*, X, No. 3, 1957, picture et bottom left and Rodney S. Young, "The Gordion Campaign of 1957: Preliminary Report, *AJA*, 62, 1958, P. 152, pl. 24, Fig. 14, Pl. 26, Fig. 19.

⁶ *AJA*, 61, 1957 P. 319, Pl. 87-96.

⁷ For example in the Khorsabad and Niniveh reliefs in the British Museum and the Louvre. Cf. Frankfort, *The art and architecture of the Ancient Orient*, pls. 82-110.

⁸ E. Akurgal, *Phrygische Kunst*, Ankara 1955, p. 45 Taf. C.; Bossert, *Altanatolien*, No. 796.

⁹ J. Garstang, *The Hittite Empire*, London 1929, pl. XXXIII, pp. 162-163.

¹⁰ Bossert, *Altanatolien*, No. 1122, although the belt in this picture is not very clear, it is so in the original.

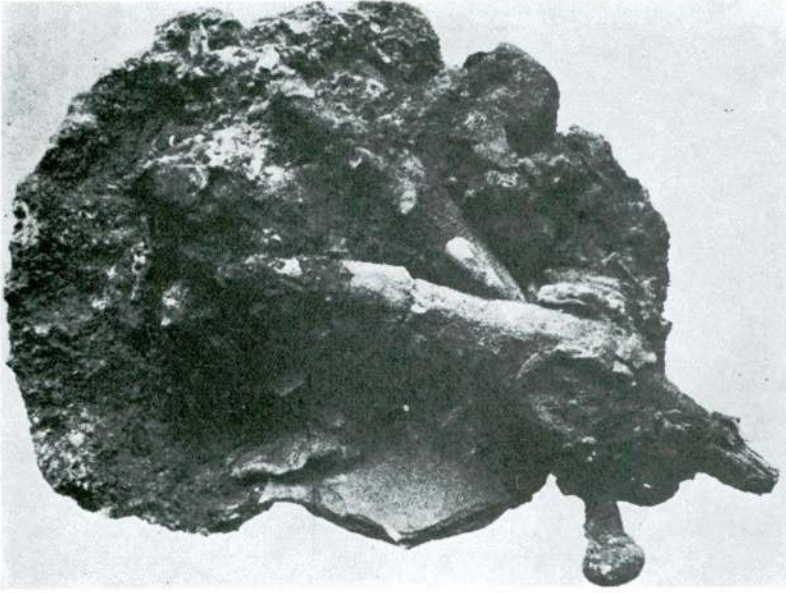
wall where they were hanging. These objects were dated as 725—700 B.c.

From the note left on the object thus described it says that it was sent to the Museum in 1938 from Ankara Gazi Orman Çiftliği. Although the southwestern section of Ankara, between the Station and Anıt-Kabir, Bahçelievler and Orman Çiftliği was the area of a Phrygian necropol and was investigated at the end of the last century¹¹, this piece must have been found during the broadening of the Orman çiftliği, as there were no archaeological excavations during the year 1938 in this area. Some other Phrygian objects thus found at random are preserved in the Ankara Museum¹². From what it is understood, since this small tumulus contained such important objects, it must have been of the same period as that of the great tumulus of Gordion, that is, like the other Ankara tumuli¹³ which contain such important Phrygian remains of rich burial objects, it must belong to the glorious age of the Phrygians.

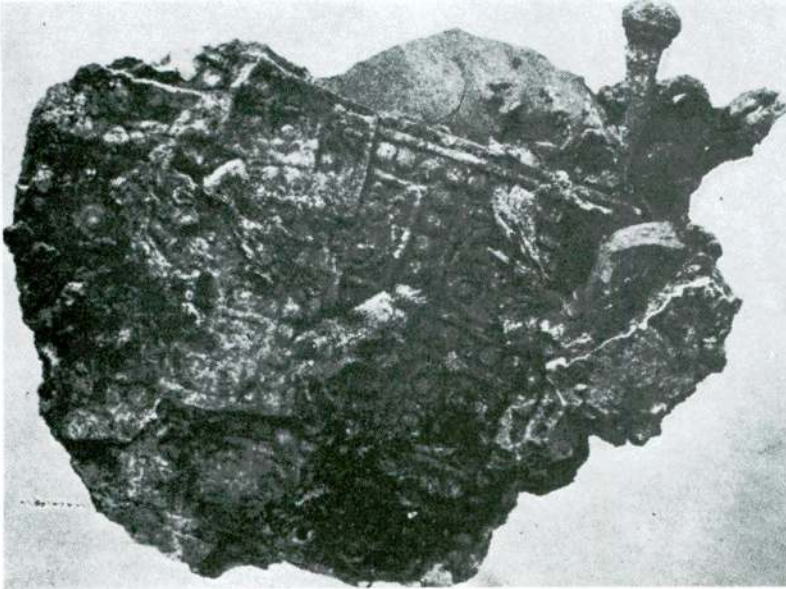
¹¹ First E. Chantre had excavated one of the Ankara tumuli (*Mission en Cappadoce*, 1893—1894, Paris 1898, p. 68, Pl. 48). Later Macridi, H. Hoşay and at last T. Özgüç and M. Akok had done studies and excavations in these tumuli. T. Özgüç and M. Akok in their report give details of other excavations here except that of E. Chantre.

¹² T. Özgüç, *Belleten*, 40, 1946, p. 573.

¹³ *Belleten*, 41, P. 54.

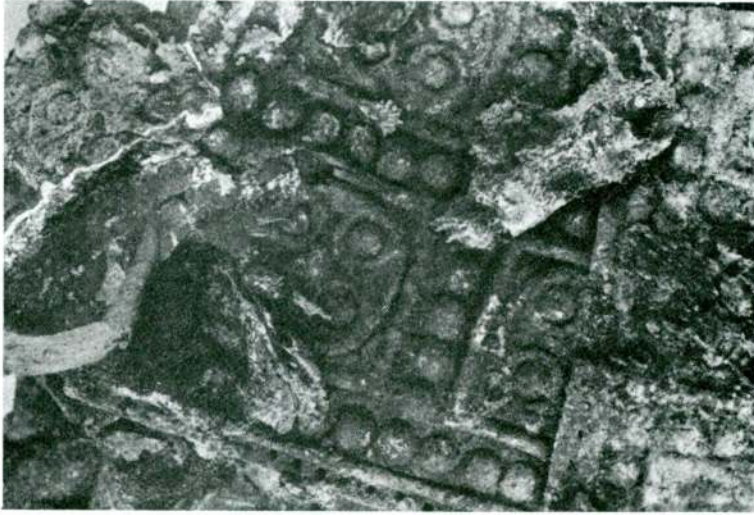

2

1

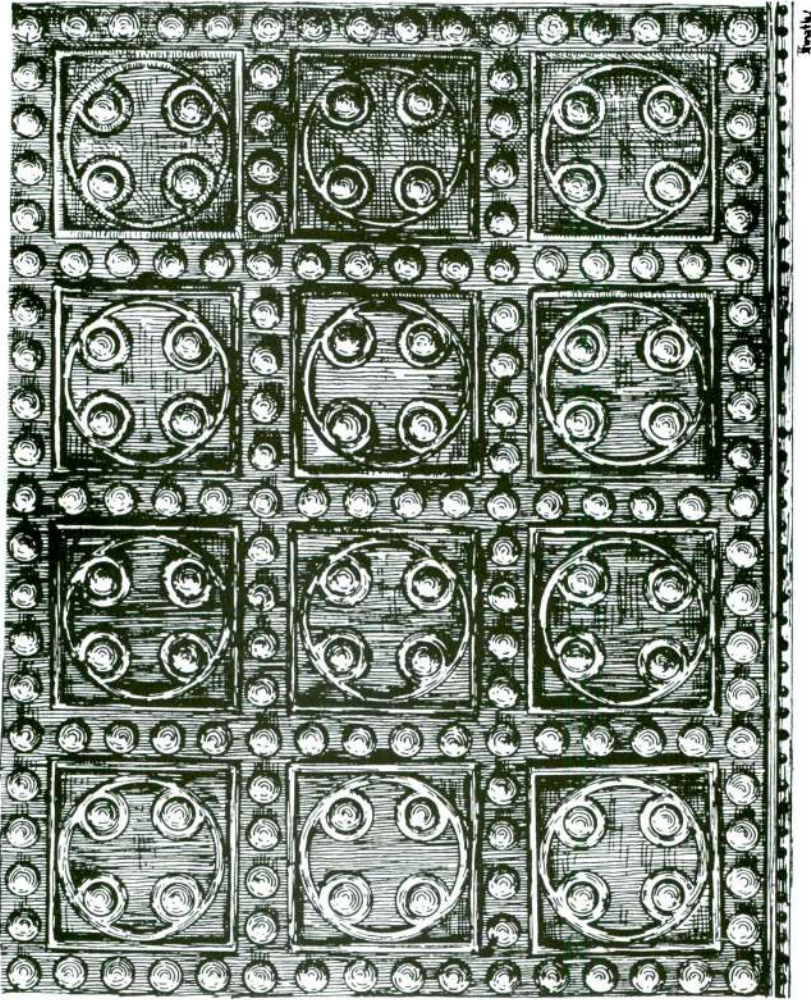
Res. 1, 2 — Külçenin temizlenmeden önceki hali. / Fig. 1, 2 — The chunk before cleaning.

Res. 4 — Bronz safıha üzerinde görülen tekstil bakiyesi.
Fig. 4 — The textile remains seen on the bronze plaque.

Res. 3 — Külçe temizlendikten sonra ayrılan parçalar.
Fig. 3 — The objects after cleaning.

Res. 5 — Bronz safiha üzerindeki tezyinat. / Fig. 5 — The ornamentations on the bronze plaque.

